

Procesualni odnošaji disciplinskega in kazenskega sodstva.¹

Dr. Anton Štuhec.

Disciplinski predpisi na področju pravosodne uprave imajo namen, zajamčiti pravilno poslovanje pravosodnega aparata. Ti predpisi niso sistematsko izdelani, izdani so očitno iz genetičnih razlogov za posamezne pravosodne panoge posebej. Že davno je prodrlo naziranje, da disciplinsko pravo ni niti del občega kazenskega prava niti kako posebno kazensko pravo, saj so pravne dobrine v kazenskem pravu zaščitene z ozirom na splošne narodne potrebe, v dp pa zgolj glede na službeno in vrhovno nadzorstvo. Vkljub temu dognanju je ostalo naše disciplinsko pravo še vedno duhovno naslonjeno na norme kazenskopravne narave, zlasti, ker obsodba predpostavlja izrek o krivdi kazensko odgovorne osebe in ker materialno disciplinsko pravo kazuelno ni kodificirano, umljivo je tedaj, da se izvestna prepajanja pojavljajo tudi na procesni strani, četudi formalno pravo v dp daleč zaostaja na svoji pomembnosti za formalnimi predpisi rednega kazenskega procesa. Rešitev takih procesnih problemov za pravilno odločbo ni nič manj važna kakor refleksi materialno pravne narave.

I. Čim disciplinsko sodstvo na področju pravosodne uprave ni enotno zasnovano, je stvar posameznih zakonov urejevati procesno stran. Ker so procesni predpisi teh zakonov pičli in nepopolni, mora disciplinsko sodstvo segati tudi po drugih virih. Kadar te vire zakon sam naznačuje, je tako napotitev pravno oceniti; ako jih ne navaja, ugotoviti subsidiarne procesne vire. Če za dps veljajo kazensko procesne norme, ako zs. sam kaj

¹ Kratice:

- dp = disciplinski postopek;
- dps = disciplinski postopek po zs.;
- dpa = disciplinski postopek po za.;
- dpn = disciplinski postopek po zb.;
- dpu = disciplinski postopek po u. z.;
- ds = disciplinski sodnik;
- dso = disciplinski sodišče;
- dsv = disciplinski svet;
- dsd = disciplinsko dejanje;
- dt = državni tožilec;
- dst = disciplinski tožilec;
- vdt = vrhovni državni tožilec;
- zs. = zakon o sodnikih rednih sodišč.;
- za. = zakon o advokatih;
- zb. = zakon o notarjih;
- z. u. = zakon o uradnikih.

drugega ne odreja, nam tega ni tolmačiti tako, da je kp. besedilno privzet v dps, ampak v tem smislu, da se porablja subsidiarno, kolikor in kakor to ustreza naravi in svrhi dp. Kazensko procesne norme se porabljajo v dps torej le smiselno, kakor se pravilno taka poraba označuje za dpn. Podobno velja za dpa, vendar le za prvostopni postopek, dočim je za drugostopni postopek izrečno označen kot subsidiarni vir dps. Za dpu imajo disciplinska sodišča podrejeno porabljati „predpise svojega postopnika in načela kazenskega postopnika“ (§ 196 uz.). Iz takih opredelitev ni težko spoznati osnovne misli, da je za dp na področju pravosodne uprave analogija izrečno priznana kot subsidiarni procesni vir, vendar ne zakonska, ampak le pravna. Z uveljavljenjem u. z. je to pravno stanje bilo nekaj spremenjeno. Posebni disciplinski predpisi so sicer ostali v veljavi, toda kolikor bi ne zadoščali, so bile uvedene sorodnejše norme u. z. kot subsidiarni procesni vir (§ 198 uz.). V medsebojnem razmerju nam je zato sprejeti disciplinske predpise tako, da je njih vodilno načelo, da se naj subsidiarno v prvi vrsti porabljajo predpisi npu in šele nato obče norme rednega kazenskega procesa. Ali tudi ne glede na to zakonito stanje bi disciplinsko sodišče že po občih procesnih naukih bilo opravičeno, subsidiarno porabljati najsorodnejše procesne vire. Subsidiarnost porabe same usmerjajo razlogi stvarne in procesne smotrnosti glede na cilje in naravo dp.

II. Pokrenitev dp se zgodi po službeni dolžnosti ali izven iste. Najsi je to izrečno povedano samo za dpn, so vendar vsa oblastva ne samo opravičena ampak dolžna prijavljati dsd (§ 89 kp). Prijavna dolžnost velja v prvi vrsti za organe, ki jim je poverjena skrb za javne ali stanovske interese, tako oblastne starešine, dt, zastopnika zbornice, dsv, odbore zbornic itd. Prijava po zasebnikih je fakultativna in samo pobuda za pokrenitev postopka, celo če gre za samoovadbo. Prijava načeloma ne daje prijavitelju nobenega vpliva na dp. Prijavljajoča stranka s prijavo ne pridobi nobene procesne pravice, ne do disciplinskega pregona ne do udeležbe v postopku, obvestila itd. Umik prijave je brezpredmeten. Tudi če je stranka po dsd gmotno oškodovana, se ji v dp ne priznava vloga formalnega predlagatelja ali zasebnega udeleženca. Le izjemno uživa stranka, ki je prijavitelj, da je v svojih pravicah oškodovana, pravico do pravnih sredstev, toda le v dpa in dpn. Poleg službene dolžnosti, da pokrenejo dp, imajo vsa oblastva tudi dolžnost, da disciplinske prijave sprejemajo, jih odstopajo pristojnemu disciplinskemu oblastvu in da to o prijavi po zakonu postopa. Nepristojno oblastvo se z vsebino prijave nima pečati, pristojno pa mora uvesti predpisani postopek, ker drugače samo krši službene dolžnosti. Tudi pri anonimnih in

psevdonimnih ovadbah je postopati tako, če je le po vsebini ovadbe ali sicer sum dsd do neke meje opravičen. Končno so javni glas, časopisni ali drugi javni napadi itd. lahko povod za službena raziskavanja.

III. 1. Ker imamo opraviti sicer z državnim, stvarno pa s stanovskim sodstvom kot prerogativo, pristojnost disciplinskega sodišča ne nastopi v času izvršitve dsd ali prijave, ampak ko pristojno dso formalno dp zoper stanovskega tovariša uvede (gl. V). Člansko odnosno uslužbensko razmerje,² je tedaj pogoj disciplinske pristojnosti, iz česar izhaja načelo, da se disciplinsko sodstvo praviloma ne more raztezati na dejanja, storjena pred nastankom in po prestanku tega razmerja. To načelo je predrto po zasebnih interesih v primerih zgolj formalnega ali navideznega članstva in uslužbenstva. To so primeri zvijačne dosege vpisa v imenik advokatov ter zvijačne dosege imenovanja za notarja vkljub temu, da obstoji zakonit zadržek, kar je konstituirano kot disciplinski delikt sui generis, ker je pač preveč angažirana stanovska čast in ugled glede na javno pravne dobrine, zaradi katerih je stanovska prerogativa dana. Žato so tudi okoliščine, ki se tičejo vrednosti zaupanja, odkrite šele po vpisu, predmet disciplinskega sodstva. Podobno velja za milejši primer počivanja članstva pri začasni odstranitvi in preziranju iste na kateri koli način. Pristojnost dso za notarja ne nastopi že z imenovanjem kot konstitutivnim aktom, ampak s pristojno pooblastitvijo, da začne poslovati, za katero je pogoj položitev kavicije ter prisega in odobritev pečata. Opravila imenovanega notarja, čigar mesto je kljub imenovanju deklarirano kot izpraznjeno, ker ga v zakonitem roku ni nastopil, niso predmet dpn. Enako tudi pri javnih uslužbencih ne nastopi disciplinska pristojnost z imenovanjem, ampak šele z dejanskim nastopom službe, ker jih drugače sploh ni imeti za postavljene in ker prej o kršitvi službe ne more biti govora. Kdor vrši brez službenega razmerja posle državne službe, ne spada pod disc. sodstvo, — drugače v kazenskem sodstvu (§ 14 št. 3 kz.).

S prestankom članskega in javno službenega razmerja preneha disciplinska pristojnost za dejanja, storjena pred prestankom, ker je prestal učinkovati pravni temelj, na katerem je disc. sodstvo zasnovano. Ni izjema od tega načela, da sodijo disciplinska sodišča za aktivne sodnike dejanja, ki so jih upokojeni sodniki storili v aktivnosti, ker uslužbensko razmerje tudi pri upokojenju, četudi zelo omiljeno, traja še dalje. Člansko raz-

² K pojmu uradnika glej:

P. Stainof, „Le Fonctionnaire“, Arhiv 1955, str. 328.

Krbek, Upravno pravo 1952, str. 182 sl.

Kostić, Administrativno pravo 1953, str. 272 sl.

merje po dpa preneha s pravnomočnim izbrisom iz imenika. Toda če je dp že v teku, tedaj se prestanek članstva ne da doseči z odrečenjem, če odbor (ali na razpravi dsv) ne pristane na to, kar sme samo, če se odvetnik obenem izrečno odreče pravici zahtevati vnovični vpis. Za odsotnega odvetnika, čigar bivališče ni znano, poda to izjavo lahko pravnoveljavno njegov postavljeni zastopnik, ker ni samo branilec njegovih interesov, ampak zakoniti pooblaščenec njegovih pravic (§ 92 za.). Podobno se ima že začeti dp nadaljevati zoper odvetnika, ki mu je advokatura ustavljena, toda ta omejitev se ne da analogno uporabljati pri odvetniških pripravnikih. Pri javnem uslužbencu disciplinska pristojnost ne preneha z aktom prestanka službe, ampak z dejansko razrešitvijo po pristojnem organu. Ostavka, kolikor ni bila preklicana, mora biti sprejeta. V primeru ostavke se praviloma dp ustavi. Če pa je vezana na pogoj redne izročitve službe ali če ima državni uslužbenec denarne obveznosti proti državi ali je v dp preiskavi, se disciplinska pristojnost tako dolgo podaljša. Tako je analogno postopati tudi pri ostavki notarja, za katerega drugače disciplinska pristojnost preneha, ko nastopi konec njegove službe. Podobna načela bo porabljeni tudi v primerih spremembe poklica ali prehajanja v istem ali različnih področij javnega službovanja. Da bi oziri morebitne vrnitve v krog dosedanjega članstva ovirali ustavitve dp vkljub prenehanju članstva ali službenega razmerja, bo težko zagovarjati.

2. **S t v a r n o** pristojna so disciplinska oblastva za prekršitve službenih odnosno stanovskih dolžnosti, oškodovanje stanovske časti in ugleda v službi in izven nje, kolikor presega navadne nerednosti. Na to vplivajo obče oteževalne okolnosti. Kazni za nerednost izreka po dps in dpu neposredni ali vsak višji starešina, pritožbe rešuje starešina neposrednega višjega urada; za advokate in notarje izreka kazni zaradi nerednosti odbor zbornice, pri notarjih lahko tudi dso. Odločba dsv, da ne gre za disciplinski prestop, veže odbor in starešino. Vzporedno s temi cilji so imenovana oblastva poklicana, da zavarujejo koristi službe in strank z javnopravnimi začasnimi uredbami suspenzije, odvzema pravice zastopanja odnosno nadomeščanja. Redno odloča o tem dsv, le v nujnih primerih sme notarja odstraniti začasno tudi zbornični odbor, končna odločitev je pridržana dso. Podobne pravice nima odbor odvetniške zbornice. Pri državnem uslužbencu je za predhodno odstranitev iz službe redno pristojen dsv, le ta pristojnost pa preide na neposrednega ali posrednega starešino, če se državni uslužbenec vzame v preiskovalni zapor ali če je obtožen zaradi zločina ali drugega onečaščujočega dejanja, v posebno važnih in nujnih primerih na vsakega nadzornega organa, toda le provizorno do končne odločitve dsv.

Krajevna pristojnost se določa po sedežu zbornice odnosno pozvanega dso, pri čemer spremembe članstva ali premetitve ne vplivajo na vprašanje pristojnosti, če je dp formalno že uveden.

Funkcionalna pristojnost je za dp ne glede na instančno pot tipična zlasti glede sodelovanja organov postopka. Glede na različne pravne dobrine različni disciplinski postopki lahko med seboj tekmujejo, ne da bi se kršilo načelo ne bis in idem. Upokojeni sodnik, ki izvršuje odvetništvo, odgovarja za dsd, ki ga je storil kot advokat, po dpa in dpu.

IV. Glede odnošajev disciplinskega in kazenskega sodstva velja praviloma načelo vzajemne nezavisnosti obeh oblasti (§ 183 u. z.). Ako se ne oziramo na disciplinsko sodstvo po § 69 kz., dp ne vpliva na potek rednega kp., kolikor ne gre za redovna obveščanja dsv odnosno neposrednega starešine za primer pokrenitve pripora, (po dpa in dpn uvedbe kazenske preiskave po dps že uvedbe kp. vobče) ter obveščanja o izidu kazenskega postopanja in dajanja spisa dso na razpolago. Po svoji svrhi obveščanje ni obvezno samo za primer formalne preiskave (§ 97 kp.) ampak vobče v vseh primerih dejanske uvedbe rednega ali izrednega kp. V ostalem pa uživa kp. prevladajočo prednost, kar prihaja do izraza v sledečem:

1. Zakonita dolžnost prijave kaznivih dejanj in fakultativna prijava (§ 89, 90 kp) z uvedbo dp ni prizadeta.

2. Uvedba kp. sproži lahko v zakonu predvidenečasne odredbe.

3. Če je dsv mnenja, da je dsd kaznivo po občem kazenskem zakonu ali kakem stranskem kazenskem zakonu, ima v vsakem štadiju postopka izzvati kazenski postopek, dp pa prekiniti. Učinek te prekinitve je, da je nadaljevanje dp do končanja kp. nedopustno. Če tudi nadaljevanje dp pred izidom kp. ni stavljeno pod sankcijo izrečne neveljavnosti, se sme vendar taka kršitev pobijati s prizivnimi razlogi § 395 odst. 1 št. 2, § 336 št. 4 kp. Glede drugih dsd, kjer dso ne misli, da so kazniva po kazenskem zakonu, se naj dp nadaljuje, ako ni procesnoekonomično počakati do konca kp. Po dpu je prekinitiv le fakultativna. Obvezno se prekine dp tudi v primerih prijave kaznivih dejanj zaradi obče državljanske dolžnosti (n. pr. § 135 kz.), ki po dp ni prizadeta.

4. Kaznivost dsd po kazenskih predpisih vpliva na zastaralno dobo. Če ima dsd „za posledico kazensko odgovornost“ zaradi zločina ali prestopka, storjenega iz nečastnih nagibov, potem po dpu ne zastara, pri sodnikih se pa podaljša zastaralna doba od 3 na 30 let. Obveznost prekinitve postopka pomeni, da dsv nima pravice, za dp ugotavljati ali izrekat, da je dsd kaznivo

po kazenskih predpisih. Ne po zagroženi ampak po izrečeni pravnomočni kazni se presoja to zastaranje odnosno podaljšanje. To pomeni, da dsd ne zastara odnosno se zastaralna doba podaljša samo za tista dsd, glede katerih je bil obdolženec s pravnomočno sodbo kazenskega sodišča že obsojen. Po dpa zastaranje ne nastopi, če se sme zaradi težine dsd ali pri zvijačni dosegi vpisa kljub zakonitim oviram po dpn izreči kazen izbriša odnosno izgube poklica (zadnje pa le za notarske pripravnike). Ker se in thesi te kazni smejo vedno izreči, bi bila logična posledica, da disciplinski delikti po dpa in dpn v tem obsegu vobče ne zastarajo — zakonodajna napaka. Verjetno so hoteli izraziti misel, da ne zastarajo dejanja, za katera je izbris odnosno izguba poklica obvezno zagrožena ali izrečena.

V. Obča procesna načela so v disciplinskem sodstvu prilagojena svojevrstnemu značaju in svrhi dp. Njih ugotavljanje in spoznavanje je stvar pravne vede in prakse. Dosledno prijavni dolžnosti (gl. II) velja načelo službenosti celo potencirano, saj se ves pregon vrši samo po službeni dolžnosti.³ Pravnopolični cilj, doseči enakomerno sodstvo in s tem vzdrževati zaupanje v pravosodje, stopa pri disciplinskem nadzorstvu procesnega aparata sicer občutno v ozadje, toda vkljub temu in kljub zelo širokogrudni oportuniteti imamo tudi za dp reklamirati načelo zakonitosti, ker so vsi organi dolžni sodelovati pri dosegu ciljev stanovskega sodstva (§ 3 kp.). Ti cilji gredo veliko dalj kakor v kp. Dp se ne zadovoljuje s formalno resnico, ugotoviti se mora resnično dejansko stanje ne glede in preko obrambe, najsi procesnotehnične ovire rednega kp. obdrže svojo moč tudi v dp (načelo stvarne resnice). Zato kontumačne posledice v dp ni, nasprotno se v članskem razmerju celo fingira prisotnost neznanu kje stanujočega obdolženca s tem, da zakon poverja izvrševanje obdolženčevih pravic ne samo imenovanemu ampak tudi postavljenemu pooblaščenču (samo taka odsotnost, ki bi ovirala ugotovitev resničnosti za odločbo odločilno važnih dejanskih okoliščin, bi mogla torej opravičiti prekinitev dpa po analogiji § 455 odst. 3 kp.). Široke možnosti ustavitve dp vkljub disciplinski krivdi niso dovoljni razlog, da se reklamira za dp oportunitetno načelo.

Docela napačno se spoznava jedro dp s trditvijo, da sloni na čistem akuzatornem načelu. Obdolženec ni samo predmet dp, ampak ima stališče procesnega subjekta z vsemi možnostmi obrambe. On edini je stranka v dp. Načelo državne obtožbe pa se varuje v omiljeni obliki tako, da sicer formalno nastopajo

³ Krbek, l. c. str. 186 meni, da v dp velja oportunitetno načelo, priznava pa, da se razvoj za težja dsd nagiba k legalitetnemu načelu.

izvestni, navidezni obtožbeni organi, toda oni niso dominus litis. Težičje dp je marveč zdrknilo od teh organov na disciplinski kolegij kot organ prerogative (VI 4). Ločitev funkcij obtožbe, obrambe in sodstva torej ni izvedena strogo in temu primerno tudi ne pomožne garancije pri iskanju stvarne resnice (ustnost, neposrednost, javnost). Pri tem položaju vpliva načelo stvarne resnice karakteristično na procesno stališče disciplinskega obdolženca. Disciplinski obdolženec ni samo moralno, ampak tudi pravno zavezan v dp govoriti resnico. To je korelat članskih privilegijev in izhaja pri javnem uslužbencu tudi iz njegove zvestobne dolžnosti. Kršitve te pravne dolžnosti spadajo pod dso.

Različna mnenja glede vpliva kazenske sodbe na dp. so manj posledica pomanjkljive zakonodajne tehnike kakor nepravilnega razumevanja jedra vprašanja, ki zahteva razjasnitev, ali je disciplinski sodnik vezan na kaka dokazna pravila. Vezati disciplinskega sodnika na pravnomočno kazensko obsodbo bi ne bilo smotno, ker se kazensko sodstvo ozira na popolnoma druge pravne dobrine kakor disciplinsko. Zato je za disciplinsko sodstvo sprejeto načelo popolne svobodne dokazne ocene brez vsake omejitve. Ds sodi po svojem svobodnem predudarku na osnovi podatkov disciplinske razprave. S tem je miselno odklonjeno naziranje, da je ds na pravnomočno kazensko obsodbo vezan tako kakor civilni, namreč glede obstoja kaznivega dejanja in pravne ocene. Dejstva kazenske obsodbe seveda dso ne more zanikati, ima ga spoštovati podobno kakor pri oblikovalnem zahtevku tretja neprizadeta oseba nastopa oblikovanja ne more prerokati. Toda bistvo vezanosti obstoji v vezanju ocenjevanja. Tako uklenitev ds je odklanjati, ker dejstvo kazenske obsodbe samo na sebi še ni disciplinski delikt, saj more vkljub kazenski obsodbi iz drugih ozirov priti do oprostilne sodbe. Vezanost na pravno oceno kazenskega sodišča pa bi dejansko pomenilo, da bi n. pr. pri pogrešni pravni oceni mnogo disciplinskih dejanj ostalo nekaznovanih in narobe. Ds potemtakem ni vezan na pravnomočno kazensko sodbo, toda ne zato, ker ni take zakonske norme,⁴ ampak ker obstoječa nasprotna norma to izključuje. Vkljub oprostilni kazenski sodbi lahko ds samostojno ugotovi dejanski stan, tembolj seveda, če se kp. ustavi. Za ta primer dt ni dolžan dso objasniti razlogov ustavitve, kakor za primer obnove po § 652 od. 2 cpp. Glede kazenske pravnomočne obsodbe ima dso obstoj take obsodbe uvaževati, sme pa dejanski stan samostojno oceniti in to ne samo upošteva je dejanski stan kazenske sodbe, ampak tudi na osnovi drugih podatkov razprave. Le izjemno bo ds vezan kakor kazenski sodnik pri predvprašanjih

⁴ Tako Krbek, Upravno pravo II. 1952, str. 185 sl.

glede obstoja in veljavnosti zakona, domovinske pravice itd. Pri kazenskih obsodbah, pri katerih je po zakonu združena z obsodbo izguba odvetništva ali notarske službe (za druge dp ni sličnega predpisa), je dso vezano na izrek kazenskega sodišča. Tukaj gre za izvrševanje kazenske sodbe o tem, ali je po zakonu z izgubo častnih pravic združena izguba članstva (§ 47 št. 1 kz.). Izrek sam ima dso svoji odločbi vzeti za osnovo, njegova pravna ocena pa je svobodna (arg. „odločič“).

VI. Dp delimo na uvodni postopek, preiskavo, razpravo in drugostopni postopek. S tem imajo opraviti različni organi:

1. Svrha uvodnega postopka je ugotoviti, ali obstoji zadostni sum dsd, da se uvede preiskava. Tukaj gre za „poizvedbe“, „kratke poizvedbe“, ki jih navadno izvrši neposredni starešina. Temu moramo priznavati široke procesne možnosti glede ugotavljanja dejanskega stanu, najsi jih zakon podrobneje ne omenja. Vendar si starešina naj ne prilašča funkcij formalne preiskave, da ne prejudicira dsv. Če je zadostno razčiščeno vprašanje, ali obstoji sum dsd, ima neposredni starešina po izvršenih poizvedbah spise izročiti dso, toda praksa meni, da sme tudi samostojno, ne da bi spise predložil, odločevati o tem, ali je sum zadosten odnosno podan in ali gre za disciplinski prekršek. To naziranje v zakonu nima zaslombe. S tem bi se dala neposrednemu starešini možnost, preprečevati resnico dso, odločevati, ali se naj dp. uvede ali ne, anticipirala pa tudi pravna ocena dso na škodo načela ne bis in idem. Preiskovalne in sodniške funkcije bi bile tako združene brez javnega nadzorstva od strani dst in dso. Ker gre vse to preko svrhe uvodnega postopka, moramo de lege lata zaključiti, da o tem, ali se stvar ustavi, poizvedbe dopolnijo, pošlje spis neposrednemu starešini, ker gre za nerednost, ali uvede preiskava odnosno odredi razprava, sklepa vedno le dso. O tem izda dso formalni sklep. Na sklep je starešina odnosno odbor vezan. Neposredni starešina more izreči kazen nerednosti šele, ko je v to svrho sprejel spise od dso. Isto velja za zbornične odbore.

V dps odreja minister pravde obseg poizvedb, ki se ne sme prekoračiti. Če pa se poizvedbe izvrše še za druga dejanja, se smatrajo naknadno za odobrena, če minister pravde, ko pošlje spis vdt v daljnje poslovanje, teh drugih dejanj ne izvzame. Taka kontrolna omejitev je uvedena v zaščito sodniškega stanu, katerega člani se naj ne preganjajo, če suma dsd ni preveril vrhovni nadzorni organ. S tem da minister pravde pošlje spis vdt v daljnje poslovanje, preiskava seveda še ni uvedena. Minister pravde ni opravičen ustaviti postopka, marveč da s pošiljativjo spisov vdt le svojo tiho naziranje o dopustnosti dp. Če tega ne stori v enem letu, dejanje zastara.

Od trenutka, ko dso sklene poizvedbe ali preiskavo, počiva dp na osnovi zamisli sporazumnega sodelovanja poklicanih organov. Iz tega vidika nam je presoјati njih posamezna področja.

2. **Disciplinski tožilci** so zakoniti organi dp, ki zastopajo pred dso državne koristi glede pravičnega razpleta disciplinskih poslov pravosodne uprave. Dst je čuvar ciljev dp in soodgovoren tako za pokrenitev, kakor izvedbo in popolnost ter pravičnost dp. Dst niso organi dsv, ampak vrše svoje naloge nezavisno od istega na osnovi samostojnega področja. Nimajo sprejemati navodil od dsd ali dso, prevzemajo jih lahko kot pobude. Za dst velja na splošno načelo legalitete. Kolikor vrše dt posle dst glede disciplinskih obdolžencev javnooblastnega področja, ne nastopajo s procesnimi pooblastili rednega kp., ampak vršijo kot disciplinski organi analogne posle po posebnih predpisih. Zato in ker preplavlja ves dp službenost postopka, tudi ni formalne obtožbe niti pismene niti ustne in dst ne zastopa nobene „obtožbe“, opravlja le „obtožilne posle“. Zato tudi ne more odstopiti od „tožbe“. Sodelovanje dst v dp obstoji v oddaji predlogov in mnenj, pismeno ali ustno na sejah in razpravah. Čeprav dst ni dominus litis, ne sme iziti odločba dso, preden dst glede predmeta odločbe ni bil zaslišan. Načelo pravnega zaslišanja velja tudi za obnovitveni postopek, ne pa pri izvršitvi sodbe. Dst potemtakem izvršuje večino strankinih pravic v kp., ni pa sam stranka v dp, ker ne razpolaga z usodo dsd. Preko tega se udeležuje dst v dp kot nadzorni organ dso. Zlasti se sme zbornični zastopnik, če opazi nerednosti ali zastoј, potem ko je brezuspešno zahteval njih odpravo pri dsv, neposredno obračati na ministra pravde. Te pravice vobče dst ne bo odrekati. Da lahko vrši svoje posle, ima dst vsak čas pravico popolnega pregleda disciplinskih spisov. Vestna in točna izpolnitev dolžnosti dst je postavljena samo pod sankcijo lastne disciplinske odgovornosti. Preko tega sme dsv advokatske zbornice zahtevati od ministra pravde razrešitev zborničnega zastopnika, ki ga minister pravde po brezuspešnem svarilu ne sme razrešiti, v primeru zopetne pritožbe zoper novoizvoljenega zborničnega zastopnika pa sam postaviti zborničnega zastopnika. Zbornični zastopnik, ki ne vrši svoje dolžnosti po smislu zakona, ruši stanovsko avtonomijo.

3. **Preiskava.** O uvedbi formalne preiskave sklepa vedno disciplinski senat. Izvede jo posebni preiskovalni organ („preiskovalni komisar“, „preiskovalni poverjenik“, „odrejeni sodnik“, „preiskovalec“). Postavlja ga disciplinski senat razen preiskovalca v dpu, ki ga postavi na zahtevo oblastni ali centralni sta-rešina. Za dpa je postavitev preiskovalnega organa fakultativna,

za ostale dp po besedilu obvezna, očitno pa se misli na primer, da so dejanske razjasnitve še potrebne. Naloga preiskovalnega organa je, da popolnoma razčisti dejanski stan v objektivnem oziru. Za ta namen ima fakultativne pravice, ki jih izvršuje v lastnem področju, ko mu da zakon pravico, neposredno nezapriseženo zasliševati priče, izvedence, obdolženca, pribavljati spise, zahtevati pojasnila itd. Zaslišanje izvršuje po analognih predpisih kp. Sme pa zaprositi tudi sodišče (okrajno ali okrožno) za poizvedbe odnosno zaslišanja in po dps ima zbornični zastopnik tu pravico sodelovanja. Zapriseči sme samo redno sodišče. Prisilnih sredstev preiskovalni organ nima na razpolago, le po dpa so vpisani člani dolžni priti pred dsv, pričati in podajati svoja mnenja. Prihod članov pred dsv je po predpisih kp. torej izsiljiv, ne pa zapriseženo zaslišanje stanovskega tovariša. Vsak advokat sme glede tega, kar mu je stranka kot pooblaščenca zapupala, tudi pred dsv odkloniti pričevanje, ker je to tajnost varovati v vsakem procesu. Naloga preiskovalnega organa prenehajo z ustavitvijo postopka, razrešitvijo in pravnomočnostjo končne odločbe.

4. Centralni organ dso je dsv. V njem je utelešeno stanovsko sodstvo, ki ga ima sprožiti, kakor hitro zve za dsd. Dsv postavlja preiskovalne organe, ki so mu podrejeni, četudi jim zakon procesno pot deloma sam uglaja. Preiskovalni organ je na sklepe dsv vezan. Na predloge dst dsv ni vezan niti po obsegu niti po vsebini. Načelo službenosti nalaga dsv dolžnost, da samostojno skrbi za popolno razčiščenje dejanskega stanu in da presodi vse možnosti disciplinskih nerednosti ali disciplinskih prestopkov ne glede na predloge dst. Dsv ni dominus litis samo po obsegu predlogov dst, ampak tudi brez istih in celo proti istim. Na ustavitvene predloge dst dsv ni vezan in ima svojo odločbo raztegniti na ves do konca razprave razkriti dejanski stan. Predmet njegovega sodstva niso samo v odkazilnem sklepu naznačena dejanja, ampak vsa do trenutka sojenja odkrita dejanja in zadevno omejitve rednega kp. (§ 266, 284 kp.) za dp ne veljajo.⁵ Glede sodnikov pa obstoji posebna omejitev po čl. 52 zs., katero ima spoštovati tudi dsv. S procesnim stališčem dsv kot glavnim dirigentom dp se strinja, da odloča o nasprotjih med dst in preiskovalnim organom, o ustavitvi ali dopolnitvi postopka in da sklepa o tem, ali se stvar pošlje na razpravo. Ta odkazitveni sklep mora biti obrazložen in mora označiti vse točke obdolžitve, odsev načela individualizacije. Zoper sklepe, ki napotujejo stvar na

⁵ Krbek, str. 203 je mnenja, da je predmet disciplinske razprave, česar je uslužbenec okrivljen, katero mnenje pa je le posledica napačnega stališča, da v dp velja akuzatorno načelo.

razpravo, kot ukrepe procesne narave, ne more biti pravnega sredstva. Ne predlog dst ampak odkazivni sklep nadomestuje formalno obtožnico rednega kazenskega procesa v dp odnosno rešitev o dopustnosti obtožbe po kp. Ko urejajo disciplinski predpisi to stran različno od kp., subsidiarna poraba čistega akuzatornega načela že zaradi tega ni dopustna. Odkazivni sklep sam pa nima nobenega procesnega učinka, zlasti ne nastopi kaka litispendenca.

5. Kolikor ni prišlo do ustavitve ali prekinitve dp, je ustna razprava neizogibna. Toda zbiranje dokaznega gradiva na razpravi očitno iz razlogov diskrecije ni favorizirana. Že pred razpravo se lahko vrši vmesni postopek, v katerem so dokazni predlogi terminirani, da se dejanski stan razčisti pred razpravo, ker so novote tekom celega postopka celo na drugi stopnji dopustne. O umetnosti novih predlogov v vmesnem postopku odloča predsednik senata (dpa in dpn), drugače dsv. Zavrženi dokazi se lahko na razpravi ponovijo. Za formalno izvedbo razprave veljajo subsidiarno predpisi rednega kazenskega procesa s tem, da razprava praviloma ni javna, da se zapisnik sestavi tudi o posvetovanju, da se razprava brez prisotnosti dst ne sme vršiti in da so izključeni člani senata, ki so nastopali kot poizvedovalni ali preiskovalni organi in končno, da odložitev razglasitve sodbe ni dopustna razen po dpu. Ker ni obtožbe, naravno tudi kakega pridržka pregona v končni odločbi ne more biti.

6. Obvezna vsebina sodbe se nanaša na izrek o krivdi, za primer krivdoreka o kazni in stroškovni odločbi.

a) S posebnim poudarkom, da sme biti odločba o krivdi samo obsodilna ali oprostilna (celotno ali delno), se ne misli na kako idejno popolno rešitev v odkazilnem sklepu navedenih dejanj, ampak izključuje vsaka druga oblika sodb. Sodba v dp je torej vedno le materialnopravne narave, za formalnopravne sodbe v dp že načelno ni mesta, ker ni formalne obtožbe. Za primer pravnomočno razsojene stvari, nepristojnosti ter abolicije (drugi primeri formalnopravne sodbe ne prihajajo v poštev) je torej v dp izreči oprostilno sodbo. Pri presoji krivde dsd ni vezano niti na obseg niti vsebino odkaznega sklepa, ampak ima samostojno po času sodbe dejanski stan ugotoviti in pravno oceniti, kateri disciplinski postopek je podan in temu primerno s tem razlikovanjem v izreku samem dsd besedilno obrazovati ob popolnem spoštovanju zamisli § 273 kp. Kršitev več službenih predpisov se smatra kot eno dsd, kar praksa tudi za nasprotni primer sprejema.

b) Posamezni dp navajajo svoje vrste kazni, dpn jih celo diferencira za notarje in pripravnike. Disciplinske kazni se iz-

rekajo za nerednost in disciplinske prestopke. Pravni značaj disciplinskega postopka ne vpliva na kazen. Kazen za nerednost je lahko samo ena, za disciplinski prestopok praviloma ena, toda po dpu se smejo izreči za isto dsd od treh najmanjših kazni dve paralelno. Načelo asperacije kazni je samo pri istovrstnosti iste izjemno mogoče (§ 97 za.), kar nas napotuje, da odklanjamo možnost analogne porabe § 286 kp., ki v službenem postopku ni potreben. Položaju upokojencev primerno so določene posebne vrste kazni. Za dps niso za upokojene sodnike glede dsd, ki so jih napravili kot aktivni, predvidene posebne kazni. Ker rednih kazni čl. 27 zs. zoper upokojene sodnike smotrno glede takih dejanj ni mogoče uporabljati, je to praznino zakona premostiti po dpu (§ 198 u. z.). Zoper take sodnike je kazen izreči tedaj po § 244 u. z.

c) Stroškovni izrek sodbe v primeru oprostitev odpade.

Neobvezna vsebina disciplinske odločbe se v glavnem nanaša na izrek o nadomestni kazni ter začasnih javnopravnih odredbah. Te rešitve se izdajo lahko posebej. Izvršilni postopek za nadomestne kazni ni predviden, pri odvetniku jih nadomešča časna ustavitev odvetništva, pri notarju se odtegne od kavicije, pri notarskem pripravniku odloži vpis. Po dps in dpu se denarne kazni službeno izterjajo upravno iz službenih prejemkov. Formalnega izreka glede zasebnopravnih zahtevkov v dp ni. Za tolmačenje sodbe je pristojno samo tisto dso, ki je na zadnji stopnji izdalo odločbo.

VII. Nepravilna označba pravnih sredstev škoduje v uradnem postopku še manj kakor v kazenskem, saj odloča le stvarna vsebina, zaradi česar je pravopolitično zgrešena delitev med pritožbe (dpu pozna le pritožbe) zoper sklepe, in priziv zoper razsodbe. Načelno opravičenost do pritožbe, če po zakonu ni izključena, pozna samo dpu, sicer njene dopustnosti ni presojeti po interesu, ampak ali jo posamezni zakon dopušča. Pravna sredstva imajo odložno moč razen pri začasnih javnopravnih odredbah. V strožjih oblikah disciplinskega sodstva (dps in dpu) je pravica do pravnih sredstev podeljena samo obdolžencu in disciplinskemu tožilcu, za dpa in dpn je razširjena za primer obdolženčeve smrti tudi na taksativno naštetih krog ožjih svojcev, ter utegne disciplinska sodba vplivati tudi na njih usodo. Tem osebam teče od smrti nov rok, kar je analogno v § 87 odst. 2 kz. izrečno poudarjeno. Sicer se za primer smrti obdolženca dp „prekine“, t. j. ustavi. Sporno je, ali in v katerem obsegu uživajo pravna sredstva oškodovanci in ali kvalifikacija dejanja na to vobče vpliva.

Dočim v dps in dpu oškodovanec ne uživa nobenih procesnih pravic, se mu v dpa in dpn vkljub dejstvu, da dp ne pozna pri-

družnega postopka, priznava pravica do pravnih sredstev, vendar ne enakomerno. Če ima dpu v mislih „prijateljev“ k dpu (§ 200 zb.), s tem niso izraženi procesnopravni učinki, niti se ne navezuje na kak pogoj, ampak misli zgolj na dejansko sodelovanje bodisi kot ovaditelj ali dajalec pobud. Tako sodelovanje je razlog za vročitev sodbe, ki pa je za dpa izrečno predpisana le za primer obsodbe in če je oškodovanec trdil, da je oškodovan v svojih privatnih pravicah. V dpu je tudi oprostilne sodbe vročevati oškodovancu.

V praksi je sporno, ali zadostuje samo formalna trditev oškodovanca in kaj je razumeti pod prekršitvijo dolžnosti. Da se misli predvsem na imovinskopravno oškodovanje, je dovolj jasno kakor tudi da spadajo sem kršitve pooblaščenca v pooblastilnem razmerju. Preko tega menimo, da se predpostavlja, da je oškodovanje po spisnem stanju sploh objektivno mogoče in verjetno, ker pravni-politični razlog za podelitev pravice do pravnega sredstva ni formalna izjava oškodovanca ampak dejstvo istega. Zato mora biti izjava tudi jasna in določna. To mišljenje podpira predpis § 89 odst. 2 za. Predaleč bi šlo semkaj šteti tudi pravice imaterialne narave ali celo jura merae facultatis. Za tako daljnosežno zaščito v disciplinskem sodstvu ni nobene potrebe. Tudi lege non distinguente, je kršitev dolžnosti mišljena za pooblastilno razmerje, torej kršitev poklicne dolžnosti ne pa tudi časti in stanovskega ugleda. Če se na primer zastopnika strank med seboj na razpravi osebno žalita, kaka potreba je tu, dajati strankam pritožbeno pravico? Glede kršitve stanovskih interesov sta zbornični zastopnik in dt kot nadzorna organa disciplinske judikature zadostna kontrola. Preko tega dajati tako možnost zasebnim strankam vpričo nedoglednih persekucij kverulatnih strank, gotovo presega okvir in cilje stanovskega sodstva.⁶

Obtoženec ne more vlagati pravnih sredstev v svojo škodo niti zoper oprostilno sodbo, da bi spremenil njen pravni razlog. Če sme zbornični zastopnik vlagati tudi izredno pravno sredstvo obnove, je s tem poudarjena splošna misel, da dpu sme vlagati pravna sredstva tudi v obdolženčevo korist.

Od neupravičene osebe ali prepozno vložena pravna sredstva zavrača vedno prva stopnja.

Od izrednih pravnih sredstev je dopustna postavitev v prejšnji stan ob pogojih § 526 kp. in obnova, ki se dopušča za noviter producta tako v vprašanju krivde kakor kazni. Za dpu, ki obnove ne omenja, veljajo predpisi dpu. Dpu in dpu obnove

⁶ Nasprotna avstrijska judikatura (J. Bl. 1925, str. 56) ni prepričljiva.

na škodo obsojenca ne poznata. Dopusten je pri obnovi skrajšani postopek, to je popolna oprostitev ali milejše kaznovanje, če na to pristaneta dst in obdolženec odnosno po njegovi smrti pred pravnomočnostjo njegovi svojci.

Postopek za zaščito zakona po analogiji § 457 kp. ni dopusten.

VIII. Drugostopni postopek uvaja lahko neke vrste uvodni postopek, ki obstoji v tem, da dso še pred razpravo odredi po prvi stopnji poizvedbe, če smatra, da so bistveni nedostatki v postopku, ali da dejanski stan še ni zadostno pojasnjen, kar je posledica koncentracijske misli. Celo na razpravi sme dso druge stopnje skleniti dopolnitev poizvedb po prvi stopnji tako, da med tem razpravo preloži. Drugostopna razprava je ustna in večinoma tajna ter se glede na službeni značaj postopka vrši kakor na prvi stopnji, tako da tudi druga stopnja na razpravi lahko dokaze sprejema. Prisotnost disciplinskega obdolženca na razpravi ni obvezna niti izsiljiva. Prisotnost dst na razpravi in seji je obvezna. Dst na drugi stopnji je vdt, ki združuje s tem ob enem vlogo čuvarja zakona. Dst podajajo svoje predloge ustno ali pismeno. Tudi če so podali mnenje pismeno, se s tem niso odrekli pravici, prisostvovati seji ali na razpravi, saj mnenje vedno lahko spremenijo in dopolnijo in bi jih drugače ne bilo treba vabiti. Preko tega ne gre samo za sodelovanje v disciplinskem sodstvu, ampak tudi za nadzorstvene funkcije. Vdt ima pravico kontrolirati točnost in pravilnost poročila ter dajati pojasnila. Posebno stališče zavzema zbornični zastopnik. Če je namreč vložil priziv samo on, je tudi njegova navzočnost na prizivni razpravi obvezna; če je priziv vložil samo vdt, fakultativna, zato ga v zadnjem primeru ni vabiti ampak obveščati. V drugih primerih zastopa stanovske obtožilne javne interese na prizivni razpravi edino vdt kot nadzorni pravosodni organ disciplinskega sodstva. Navedena prisotnost zborničnega zastopnika na prizivni razpravi je posebni privilegij odvetniškega disciplinskega sodstva. Navzočnost dst in vdt pri posvetovanju je seveda vedno nedopustna.

Dejansko in dokazno stanje ocenjuje prizivna stopnja samostojno po načelih prvostopnega postopka. *Reformatio in peius* je prepovedana, *beneficia cohaesionis* ni.

Tako pregledani odnošaji disciplinskega in kazenskega sodstva nam odkrivajo bodočo razvojno smer. Ne da se sicer tajiti, da s pregledanimi disciplinskimi predpisi praksa v zadovoljivi meri izhaja. Toda procesni pa tudi materialnopravni interesi silijo, da se vsi disciplinski predpisi duhovno osvobodijo vsake kazenskopravne primesi ter izgrajeni postavijo na novo enotno podlago ob zaslombi na načela nepravnega postopka.